

Grès van La Roche (omstreeks 1935)

Het schilderachtigste en wellicht ook het drukst bezochte oord onzer prachtige Ardennen is ongetwijfeld het mooie stadje La Roche, met zijn oud, versterkt kasteel en zijn genotvolle wandelingen langs heen de kronkelende, speelse Ourthe of door de dichtbeboste heuvelen der omgeving.

Elk jaar kent La Roche een steeds toenemenden toeloop van toeristen, uit alle hoeken van het land. Het is opvallend, dat in hoofdzaak de Vlamingen en inzonderheid de Sinjoren

bij voorliefde hunne vakantie aldaar doorbrengen. Tijdens het pas afgelopen seizoen kwamen daarenboven talloze Nederlanders.

En, evenals alwie Antwerpen bezocht den machtigen Scheldestroom gaat bewonderen, en alwie de hoofdstad aandoet een bezoek brengt aan den guitigen Brusselschen burger "Mannekenpis" zoo ook zal geen toerist La Roche verlaten zonder de pottenbakkerij te hebben bezichtigd, de eenige fabriek van blauw aardewerk der Ardennen.

Zo komt de klei van de delfplaats

De machine, welke de kleisoorten mengt en kneedt.

Laten we eens nader kennis maken met dit zeer interessante bedrijf. Spijts de razende en wellicht overdreven zucht naar mechanisatie, die onze huidige 20^e eeuw beheerscht, werd de fabriek, die in 1876

werd gesticht en bestendig van vader tot zoon is overgegaan, nog steeds in haar oorspronkelijke

dhr. J. Kalb aan de draaischijf

vorm bewaard. Enkel voor het aanzetten der draaischijven wordt thans de elektrische drijfkracht aangewend, omdat daardoor een meer gemakkelijke en regelmatige afwerking bereikt wordt. Tot het vervaardigen der blauwe Ardeensche potten wordt klei-aarde gebruikt, deels afkomstig van de streek zelf, deels uit Duitschland. Het is de oordeelkundige mengeling dezer twee soorten, die een betere bewerking toelaat en die tevens in aanzienlijke mate de broosheid der potten vermindert. Het gebruik der

Duitsche plastische aarde heeft echter een zeer gevoelige invloed op den kostprijs, immers, enkel voor verzendings-en tolkosten wordt ongeveer 3000 fr. per wagon betaald. Tal van proeven werden reeds genomen om te trachten geschikte grondstoffen in eigen land te vinden. Tot nog toe echter werden geen bevredigende uitslagen bekomen. De mengeling wordt met de meeste

Aanzetten van handvaten

zorg bij middel van een roermolen bekomen, waarna de brij in een zeefmachine wordt geperst, waardoor alle harde bestanddelen verwijderd worden. Dit voorbereidend werk, dat bij de bezoekers slechts een matige belangstelling opwekt, is evenwel van het hoogste belang voor den goede uitslag der fabricatie. De minste vergissing kan de

mislukking van een gansch baksel veroorzaken.

In de draaijerij echter, waar de kijklustigen met voorliefde vertoeven, wordt voor hen het meest interessante werk verricht, omdat ze daar hun oogen flink den kost kunnen geven: hier worden namelijk de potten gedraaid en worden de vormlooze massa's kleiarde tot stevige kruiken of sierlijke vazen en thee- en koffiepotten omgetooverd.

Op sommige oogenblikken is de toeloop van toeristen zoo groot, dat de arbeiders zelfs in hun arbeid gehinderd worden. Onze kwieke fotograaf die nochtans van geen klein gerucht vervaard is, moest heel wat acrobatische en strategische toeren uithalen om met zijn camera de noodige foto's

te kunnen maken. Maar zie, daar brengt de helper nieuwe klompen bij de draaijer, die ze zorgvuldig weegt alvorens ze in het midden der schijf te plaatsen. Nu pas wordt de schijf in beweging gebracht en begint het eigenlijke omtooeringswerk.

De brij wordt duchtig bewerkt, waartoe de draaijer zich af en toe de handen bevochtigt om het aankleven te beletten. Door een stevige drukking met de duimen in het midden wordt een eerste opening bekomen, die door een bestendige bewerking met beide handen gaandeweg verwijdt, waardoor ook stilaan een cilindrische vorm bekomen wordt. Als het gewone inmaakkruiken van het gebruikelijke model betreft, volstaat het, op dezelfde wijze de wanden op normale dikte te brengen, waardoor de kruiken tevens de gewenschte hoogte bereiken. Hier willen we al dadelijk aan toevoegen, dat de inkrimping, die door het bakken veroorzaakt wordt, ongeveer 25% bedraagt, zoodat hiermee rekening moet gehouden worden bij het draaien.

Als het vazen of andere potten betreft, wordt de bijzondere vorm bekomen door een verdere drukking met de hand. Een vernauwing aan de hals wordt bereikt door een heel eenvoudige samendrukking met de hand. Bij middel van

een draad, die onder de pot wordt doorgeschoven, wordt het gedraaide voorwerp losgemaakt van de schijf waarop het natuurlijk door de bewerking vastkleeft. De “ooren” of handvatten der potten worden afzonderlijk aangebracht.

Op lange schragen of tafels worden alsdan de potten allerhande te drogen gesteld, bij zonnig weer buiten langs de openbaren weg, bij min gunstig weder in de werkplaats zelf. Het is duidelijk dat de droogtijd in hoofdzaak van de weersgesteldheid afhangt. Na enkele dagen kan met het versieren een aanvang genomen worden. Ook voor dit gedeelte geldt het enkel handwerk en wordt elke mechanisatie geweerd. Met een verbluffende vaardigheid worden bloemen, blaadjes, gewone of meetkundige figuren met kobaltblauw aangebracht. Hiertoe is in de eerste plaats vereischt een stevige doch kalme hand en bijzonder veel goede smaak. Geen enkel fout kan verbeterd worden: wat ge-

schilderd is kan niet meer uitgewischt worden. Daaraan moet dan nog toegevoegd worden, dat de te versieren voorwerpen uiterst voorzichtig moeten behandeld worden, daar de plastische aarde, waaruit ze vervaardigd zijn, wel droog maar niet “versteend” is. Dagelijks moeten tal van potten en vazen vernietigd worden, daar ze werden beschadigd door niet nadenkende bezoekers, die per se de voorwerpen toch eens wilden betasten. Jammer genoeg

In de droogkamers, waar de potten het uit van het bakken verboden.

konden we niet te weten komen wie, de vrouwelijke dan wel de mannelijke “tantafeers”, de kroon in dit beschadigingswerk spannen. Als het decoratiewerk achter de rug is volgt het eigenlijke bakken. Dit

geschiedt in een gemetsten oven, waarin alle voorwerpen netjes worden opgestapeld. De fantasievoorwerpen worden echter in daartoe bestemde, met

gaten voorziene vuurvaste potten geplaatst. Eens de bakoven gevuld, wordt deze toegemetseld en wordt de met hout gevulde haard aangemaakt.

Het bakken duurt ongeveer 40 uren en vergt ruim 34 m³ hout. Bij het einde van het bakken wordt een bepaalde hoeveelheid gezuiverd zout in den haard geworpen. De dampen, die daardoor worden verwekt, geven aan de gebakken voorwerpen een glans, die nochtans de poreuze kwaliteiten niet wegneemt. Indien echter teveel zout gebruikt werd, zouden de potten breken als glas! Het zouten, hetwelk een der geheimen der fabricatie uitmaakt, is dus een bewerking van overwegend belang; dit wordt dan ook uitsluitend door de eigenaar gedaan. Om het vuur te dooven worden de gaten van den haard gestopt. En.....'t is gebakken. Na 4 dagen wordt de muur weggebroken en alles is nu klaar, hetzij voor verzending, hetzij voor opberging in de opslagplaatsen.

De bezoeker, die met stijgende belangstelling dit hoogst interessante bedrijf in al zijn deelen volgt en de bekomen uitslagen overschouwd, staat versteld over de werkelijke kunstwaarde der voorwerpen, want hier mag terecht van een

kunstbedrijf gesproken worden. Niet enkel potten, vazen en kruiken, doch ook andere voorwerpen worden er met evenveel kunstzin vervaardigd.

Zo bewonderden we een Kristusbeeld, sierlijk van lijn en harmonisch samengesteld, werk van den heer J. Kalb zelf. Dit beeld, gemaakt in 1932, is een unicum en wij menen, dat het voorzeker een plaatsje in een onzer musea zou verdienen.

Het levert een nieuw bewijs van de groote liefde, waarmee deze nederige

werkers hun arbeid verrichten, een arbeid die ten volle belangstelling en waardeering verdient en die de pottenbakkerij van La Roche tot een merkwaardig kunstbedrijf heeft gemaakt.

Joris Verdin